

Zitting 1981–1982

17 110 (R 1192)

Goedkeuring van het op 10 mei 1952 te Brussel tot stand gekomen Verdrag tot het vaststellen van enige eenvormige regels betreffende het conservatoir beslag op zeeschepen (Trb. 1981, 165)

Nr. 3

MEMORIE VAN TOELICHTING

Algemeen

Op 9 oktober 1978 is te Luxemburg een Verdrag ondertekend inzake de toetreding van het Koninkrijk Denemarken, Ierland en het Verenigd Koninkrijk van Groot-Brittannië en Noord-Ierland tot het Verdrag betreffende de rechterlijke bevoegdheid en de tenuitvoerlegging van beslissingen in burgerlijke en handelszaken, alsmede tot het Protocol betreffende de uitlegging daarvan door het Hof van Justitie (Trb. 1978, 175): hierna te noemen «Aanpassingsverdrag». Ter gelegenheid van deze ondertekening is door de Vertegenwoordigers van de Regeringen der Lid-Staten van de Europese Economische Gemeenschap, in het kader van de Raad bijeen, in een Gemeenschappelijke Verklaring de wens uitgesproken dat de aan zee gefege lid-Staten die nog geen partij zijn bij het Verdrag van 1952 tot het vaststellen van enige eenvormige regels betreffende het conservatoir beslag op zeeschepen, genoemd Verdrag zo spoedig mogelijk bekrachtigen dan wel ertoe toetreden (zie Trb. 1978, 175, blz. 26). Tot deze Staten die nog geen partij zijn bij het Verdrag van 1952 (hierna te noemen «het Verdrag»), behoort ook het Koninkrijk. Wel partij bij het Verdrag zijn thans België, de Bondsrepubliek Duitsland, Frankrijk, Griekenland, Italië en het Verenigd Koninkrijk.

De reden dat het Verdrag nog niet voor het Koninkrijk is bekrachtigd is, dat in adviezen die destijds ter zake van het Verdrag zijn gevraagd naar voren kwam, dat in kringen van deskundigen over de wenselijkheid van bekrachtiging verschillend werd gedacht¹. Nu de genoemde Gemeenschappelijke Verklaring ook voor het Koninkrijk is ondertekend, mag de bekrachtiging evenwel niet langer op zich laten wachten. Aan de behoeften van de rechtspraktijk in Nederland kan worden tegemoet gekomen door twee voorbehouden waarin het Verdrag voorziet: zie de artikelen 2 en 3 van het ontwerp van Rijkswet.

Het Verdrag is in mei 1952 op een Diplomatieke Conferentie in Brussel tot stand gekomen. Aan het ter conferentie aanvaarde Verdrag ligt een regeling ten grondslag welke was opgenomen in een voor-ontwerp, dat in 1951 in een door het Comité Maritime International te Napels gehouden Conferentie was opgesteld. In dit voor-ontwerp lag reeds het hieronder nader te belichten compromis besloten tussen de opvattingen met betrekking tot het beslag op schepen welke gangbaar zijn op het continent van Europa enerzijds en in de angelsaksische landen anderzijds. Voor een goed begrip van de verdragsregeling is het dienstig deze beide opvattingen kort uiteen te zetten².

¹ Zie de nota naar aanleiding van het Verslag bij het ontwerp van Rijkswet tot goedkeuring van het Aanpassingsverdrag van 9 oktober 1978, Tweede Kamer, zitting 1979–1980, 15 882 (R 1128), nr. 6.

² Zie voor een overzicht van de ontstaansgeschiedenis en van de regeling van het Verdrag de beschouwing van de Nederlandse gedelegeerde ter Conferentie in 1952 J. T. Asser, «Uniform Zeerecht, De Diplomatieke Zeerecht Conferentie, gehouden te Brussel in mei 1952», Ned. Jur. Blad 1953, blz. 753–759 en 777–781.

I Engelse en de continentale, met name de Franse, opvattingen ter zake van beslag op schepen berusten op verschillende uitgangspunten. Op het vasteland is dit uitgangspunt: de bescherming van de crediteur. Ter overzijde van het Kanaal is het: de vrije scheepvaart. Het continentale beginsel mondt uit in ruime mogelijkheden tot beslag op schepen: hierdoor wordt nakoming aan de crediteur verzekerd. De angelsaksische visie leidt tot beperkingen op het aan de ketting leggen van schepen in Engelse havens: hierdoor wordt de bewegingsvrijheid van de zeescheepvaart bevorderd.

In 1952 kwam dit verschil in uitgangspunt in het recht van de onderscheiden landen duidelijk tot uitdrukking. In Frankrijk was namelijk in beginsel ter zake van elke vordering beslag mogelijk op elk schip van de schuldenaar. In Engeland daarentegen was slechts beslag mogelijk ter zake van vorderingen die op het schip zelf – dus niet op zusterschepen – rustten en bovendien was het aantal vorderingen ter zake waarvan beslag kon worden gelegd, beperkt.

Het genoemde compromis tussen de beide stelsels, waardoor de totstandkoming van het Verdrag kon slagen, komt, kort gezegd, neer op het volgende. Het Verenigd Koninkrijk heeft aanvaard dat ook op zusterschepen beslag kan worden gelegd (zie artikel 3) en de continentale landen hebben aanvaard dat de «zeerechtelijke vorderingen», ter zake waarvan beslag op een schip mogelijk is, op limitatieve wijze worden opgesomd (zie artikel 1).

De grondtrekken van het Verdrag

Ingevolge artikel 2 kan op een schip met de vlag van een verdragsluitende Staat slechts beslag worden gelegd ter zake van een van de «zeerechtelijke vorderingen», opgesomd in artikel 1 onder 1. In artikel 3 is bepaald dat het beslag met uitzondering van een beperkt aantal van de bedoelde zeerechtelijke vorderingen, ook op zusterschepen kan worden gelegd. Verdragsluitende Staten kunnen met betrekking tot bepaalde zeerechtelijke vorderingen het voorbehoud maken, dat zij daarop het Verdrag (artikel 10, onder a) of daarop artikel 3, eerste lid (artikel 10, onder b) niet zullen toepassen. Op schepen die niet de vlag van een verdragsluitende Staat voeren kan op grond van artikel 8, tweede lid, eveneens ter zake van de zeerechtelijke vorderingen in de zin van artikel 1 beslag worden gelegd, en voorts ter zake van iedere andere vordering in verband waarmee volgens de interne wet van de desbetreffende Verdragsstaat beslag op het schip kan worden gelegd.

Een belangrijk gevolg van het beslag is, dat uit hoofde van artikel 7 de rechter van de Staat waar het beslag is gelegd, bevoegd is een uitspraak te doen in het bodemgeschil. Ingevolge vaste rechtspraak in Nederland³ schept een vreemdelingenbeslag naar Nederlands recht behoudens andersluidende bepalingen in verdragen, rechtsmacht in de hoofdzaak (artikelen 764 j^o. 767 Rv. e.v.). Het is van belang dat deze rechtsmacht door het Verdrag in artikel 7 wordt erkend.

De Nederlandse rechter is, zolang Nederland het Verdrag niet heeft bekrachtigd, immers onbevoegd om van het bodemgeschil kennis te nemen indien niet de Nederlandse, doch een buitenlandse rechter ten aanzien van het bodemgeschil bevoegd is op grond van de regels van het Verdrag van Brussel van 1968 betreffende de rechterlijke bevoegdheid en de erkenning van beslissingen in burgerlijke en handelszaken (Trb. 1969, 101, zie met name artikel 24)⁴. Zolang Nederland niet tot het Verdrag is toegetreden, zal daarom wel «rechtsmachtscheppend» beslag op een Nederlands schip in bij voorbeeld Frankrijk, doch niet op een Frans schip in Nederland kunnen worden gelegd. Frankrijk is immers wel bij het Verdrag aangesloten, en ingevolge artikel 57 van het Verdrag van 1968 heeft het Verdrag van 1952 als Verdrag over een bijzondere materie voorrang op het Verdrag van 1968. Dit is een reden te meer om het Verdrag te bekrachtigen: het komt de rechtsgelijkheid binnen de kring van Staten die bij het Verdrag van 1968 zijn aangesloten, ten goede.

Tegenover dit voordeel staat weliswaar het nadeel, dat in Nederland de mogelijkheid tot beslag op een schip dat de vlag voert van een verdragslui-

³ Zie J. P. Verheul, *Aspekten van Nederlands Internationaal Beslagrecht*, 1968, blz. 90: «indien in Nederland conservatoir beslag is gelegd is, bij gebreke van een andere bevoegde rechter, de rechter van de plaats van het beslag bevoegd tot kennisneming niet alleen van de vordering tot vanwaardeverklaring maar ook van de vordering ter verzekering waarvan het beslag is gelegd». Zie voor rechtspraak t.a.p., blz. 105.

NB. deze bevoegdheid van het «forum arresti» kwam reeds in het oud-Hollandse recht voor.

⁴ NB. in de praktijk is de Nederlandse rechter in veel gevallen wel bevoegd op grond van het Verdrag van 1968, wanneer namelijk een Nederlandse bank zich heeft borg gesteld voor de schuldenaar die het beslag opgeheven wil zien: alsdan is in ieder geval het forum van de bank bevoegd.

tende Staat, is beperkt tot de reeks zeerechtelijke vorderingen van artikel 1, doch wij achten dit nadeel niet zwaarwegend. Immers, bedacht moet worden dat het Verdrag rechtseenheid brengt – de beperking geldt ook in andere Verdragsstaten ten aanzien van Nederlandse schepen – en tevens dat de opsomming van artikel 1 de belangrijkste vorderingen ter zake waarvan in de dagelijkse praktijk in Nederland scheepsbeslag wordt gelegd, omvat.

Het Verdrag regelt, kort gezegd, de gevallen waarin beslag kan worden gelegd en de gevolgen van het beslag voor de rechtsmacht van de rechter ten aanzien van het bodemgeschil. Het houdt zich afzijdig van de vraag, óf er een zeerechtelijke vordering is en op grond van welk rechtstelsel dit moet worden beoordeeld: dit beginsel is in artikel 9 neergelegd.

De artikelen

Artikel 1

De onder (1) opgenomen uitputtende opsomming van zeerechtelijke vorderingen ter zake waarvan scheepsbeslag kan worden gelegd, bestrijkt als gezegd de voornaamste gevallen die in de praktijk tot scheepsbeslag aanleiding geven. Dat de opsomming uitputtend is, kan worden opgemaakt uit het woord «slechts» in artikel 2. De regeling vormt in zoverre een beperking ten opzichte van het thans geldende recht, dat met name vorderingen tot betaling van verzekeringspremies en vorderingen uit een exploitatieovereenkomst of een koopovereenkomst inzake een schip, geen «zeerechtelijke vorderingen» in de zin van het Verdrag zijn. Na de inwerkingtreding voor Nederland zal ter zake van deze laatste vorderingen geen beslag meer kunnen worden gelegd op schepen die de vlag voeren van een verdragsluitende Staat. Dit is de uitkomst van de concessie die, zoals wij reeds opmerkten, aan het Engelse standpunt is gedaan, namelijk een beperking van de categorie der «zeerechtelijke vorderingen».

Onder (2), (3) en (4) worden, onderscheidenlijk, de begrippen «beslag», «persoon» en «schuldeiser» gedefinieerd.

Artikel 2

Het artikel is van belang enerzijds, omdat het bepaalt dat slechts ter zake van een zeerechtelijke vordering in de zin van artikel 1 scheepsbeslag kan worden gelegd en, anderzijds, omdat het een belangrijke beperking inhoudt op het toepassingsgebied van het Verdrag: het Verdrag is in beginsel slechts op schepen met de vlag van een Verdragsstaat van toepassing (zie ook artikel 8).

De tweede zin bevat een nadere beperking op het toepassingsgebied van het Verdrag. Het Verdrag laat onverlet en, zo moet men aannemen, is dus niet van toepassing op rechten en bevoegdheden die uit het publieke recht van de verdragsluitende Staten voortvloeien. Rechten en bevoegdheden van Staten, openbare besturen of havenautoriteiten om een schip vast te houden, kunnen van verschillende aard zijn: zij kunnen berusten op het strafrecht, op het administratieve recht of op het belastingrecht. Zij kunnen bestaan uit een vordering tot het betalen van een geldsom of tot het verrichten van een andere prestatie. Voor de vraag of het Verdrag van toepassing is zal met name van belang zijn, of de bevoegdheid van de autoriteit om in het gegeven geval conservatoir beslag te doen leggen, berust op een bijzondere publiekrechtelijke regeling of op regels van burgerlijk recht. Berust zij op de algemene regels van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering, dan zal het Verdrag toepasselijk kunnen worden geacht.

Artikel 3

Bevat artikel 2 j^o artikel 1 de voornaamste concessie die door de continentale landen – met name Frankrijk – aan het Britse standpunt is gedaan, in ar-

tikel 3 is de keerzijde van het compromis verwoord. De Britse delegatie heeft door aanvaarding van dit laatste artikel ingestemd met de mogelijkheid tot beslag op een zusterschip (zie het *eerste* lid), alsmede met de mogelijkheid om beslag te leggen op het schip ook voor een vordering die ter zake van dat schip is ontstaan waarvoor niet de eigenaar maar een rompbevrachter aansprakelijk is (zie het vierde lid).

De hier besproken regeling betekent dat een schip aan de ketting kan worden gelegd, ook al heeft de schuldeiser geen vordering op de huidige eigenaar van het schip. Dit is in overeenstemming met het Nederlandse recht⁵. Het Verdrag geeft echter zoals wij hiervoor reeds opmerkten, niet aan óf er een vordering is en op grond van welk recht dit moet worden beoordeeld. Dit zijn vragen van internationaal privaatrecht waarop het antwoord buiten het Verdrag moet worden gezocht (zie artikel 9).

Ten einde de Britse delegatie toch enigszins tegemoet te komen, heeft men de mogelijkheid van beslag op zusterschepen in een aantal gevallen uitgesloten: zie de laatste zinsnede van het eerste lid. Het betreft, algemeen gesproken, zakenrechtelijke vorderingen. Deze vorderingen – zoals met name die inzake scheepshypotheek, zie onder q – zijn als het ware met het schip zelf verbonden. Het laat zich daarom wel verklaren, dat het Verdrag bij deze vorderingen in beginsel slechts beslag op het desbetreffende schip toelaat. Daar staat evenwel tegenover dat het hier *doorgaans om vorderingen* gaat waarbij voor de schuldeiser grote financiële belangen in het geding zijn. Men denke aan Nederlandse scheepshypotheekbanken die aanzienlijke vorderingen uit hypotheek jegens buitenlandse debiteuren hebben uitstaan. Om deze reden is op aandrang van de Nederlandse delegatie ter conferentie de mogelijkheid om twee voorbehouden te maken, in het Verdrag opgenomen: zie artikel 10, in verband met de scheepshypotheeken met name onder b. In het ontwerp van Rijkswet wordt goedkeuring gevraagd om deze voorbehouden voor Nederland te maken.

Het *tweede* lid maakt duidelijk dat er van een zusterschip sprake is, wanneer alle aandelen in de beide schepen in eigendom toebehoren aan dezelfde persoon of personen.

In het *derde* lid is een regeling opgenomen die wortelt in het rechtsbeginsel «ne bis in idem», inhoudend dat in beginsel door dezelfde schuldeiser slechts eenmaal beslag kan worden gelegd op een schip ter zake van dezelfde zeerechtelijke vordering. Een «geldige reden» om een tweede beslag te handhaven (zie het slot van het derde lid) kan bij voorbeeld zijn dat de tegen het eerste beslag gestelde zekerheid door bij voorbeeld waardevermindering van een muntsoort haar waarde heeft verloren (vgl. Asser, NJB 1953, 777). In verband met de regels die aangeven welke instantie naar Nederlands recht «bevoegd» is tot het verrichten van hetgeen in het derde lid is voorgeschreven kan worden verwezen naar de toelichting op artikel 5.

Artikel 4

Dit artikel bevat de vanzelfsprekende bepaling, dat het leggen van conservatoir beslag slechts kan plaatsvinden met verlof van een rechter of een andere bevoegde rechterlijke autoriteit. Zie voor de vraag, welk recht van toepassing is op de procedure: artikel 6, tweede lid, en de toelichting daarop.

Artikel 5

Artikel 5 stelt regels inzake de opheffing van het beslag. Opheffing van het beslag wordt toegestaan wanneer door de schuldenaar borgtocht of zekerheid is gesteld. Een uitzondering wordt gemaakt voor zakenrechtelijke vorderingen, bedoeld in artikel 1, eerste lid onder o en p. Bij revindicaties of bezitsacties is het begrijpelijk dat geen opheffing van het beslag kan worden gevorderd (zie Asser, t.a.p. blz. 759 noot (1)): het beslag is immers een eerste stap van de beslaglegger om de eigendom of het bezit van het schip te herkrijgen. Hiertoe dient, indien de actie mocht slagen, de feitelijke macht over

⁵ Zie HR 29 juni 1979, NJ 1980, 346.

het schip, dat door het conservatoir beslag aan de ketting wordt gelegd, te kunnen worden overgedragen. Opheffing van het beslag zou deze overdracht wel eens feitelijk onmogelijk kunnen maken. Het artikel machtigt de rechter wel, tegen het stellen van zekerheid toe te staan dat de exploitatie van het schip wordt voortgezet of op andere wijze te voorzien in het beheer van het schip gedurende het beslag.

Aan artikel 5 ligt de vooronderstelling ten grondslag, dat de autoriteit binnen wiens rechtsgebied beslag is gelegd, naar nationaal recht bevoegd is om kennis te nemen van een vordering tot opheffing van het beslag. Wat het Nederlands recht betreft kan dienaangaande het volgende worden opgemerkt.

De president in kort geding (artikel 289 Rv.) is in ieder geval bevoegd aangezien in alle gevallen die in artikel 5 zijn bedoeld, «uit hoofde van onverwijlde spoed, een onmiddellijke voorziening wordt vereist». Het is vaste rechtspraak, dat de president van de plaats waar de gevraagde maatregel effect moet sorteren, betrekkelijke bevoegdheid heeft (HR 23-11-1917, NJ 1918, 6). Zie ook de algemene regel vervat in artikel 731 Rv.

Afgezien van deze algemene regel heeft de wet in een aantal bijzondere gevallen aan, welke rechter absoluut dan wel betrekkelijk bevoegd is om de opheffing van het beslag te gelasten.

De *rechtbank* wordt als bevoegd aangewezen in de artikelen 456, tweede lid, 738, eerste lid en 757b, vierde lid van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering en in de artikelen 500, derde lid en 837, derde lid van het Wetboek van Koophandel. De *president van de rechtbank* is bevoegd ingevolge de artikelen 488, tweede lid en 828, tweede lid Wetboek van Koophandel. De artikelen 477, tweede lid en 726, eerste lid Rv., ten slotte, noemen in het algemeen de «rechter».

Ook de betrekkelijke bevoegdheid is in verschillende wetsbepalingen geregeld. In de gevallen, bedoeld in de artikelen 477, tweede lid, 726, eerste lid, 738, eerste lid en 757b, vierde lid Rv. wordt bevoegd verklaard de «bevoegde» rechter of rechtbank van de geëxecuteerde, of die van het arrondissement waarin deze woont. Wanneer deze wetsbepalingen evenwel geen Nederlandse rechter als bevoegd aanwijzen, moet worden teruggevallen op wetsartikelen die verwijzen naar de rechter van de plaats van het beslag, of de plaats waar de goederen zich bevinden (artikelen 456, tweede lid en 991 Rv.; artikelen 488, tweede lid, 500, derde lid, 828, tweede lid en 837, derde lid Wetboek van Koophandel). Dit is met name het geval indien de schuldenaar in het buitenland woont of wanneer een buitenlandse rechter bij contract is aangewezen om over het bodemgeschil te oordelen.

Gezien de ruime bevoegdheid die de Nederlandse rechter ter zake van vorderingen tot opheffing van het beslag heeft, daarbij in het bijzonder in aanmerking genomen de bevoegdheid van de president in kort geding, is er geen aanleiding om in verband met artikel 5 nadere bevoegdheidsregels in een uitvoeringswet bij het Verdrag op te nemen (zie overigens in verband met de wenselijkheid van uitvoeringsregels hieronder).

Artikel 6

Het *eerste* lid heeft betrekking op de vraag, naar welk recht moet worden beoordeeld of de schuldeiser aansprakelijk is voor schade die door het beslag op het schip is veroorzaakt. Aangezien hier doorgaans van schade uit onrechtmatig gelegd beslag, dus uit onrechtmatige daad, sprake zal zijn, ligt het voor de hand dat de opstellers van het Verdrag hebben gekozen voor de in het internationaal privaatrecht gebruikelijke regel, dat de wet van het land waar het beslag is gelegd – dus waar het schadebrengende feit zich heeft voorgedaan – van toepassing is.

Volgens het *tweede* lid is de wet van de plaats waar beslag is gelegd ook van toepassing op de procesrechtelijke aspecten van het beslag. Ook deze regel is in overeenstemming met het geldende Nederlandse internationaal privaatrecht, dat voor het procesrecht naar het recht van de rechter verwijst.

Onder «processuele» kwesties zijn onder andere te verstaan de bevoegdheid van de rechter, de vraag of en binnen welke termijn van waardeverklaring moet worden gevraagd en de mogelijkheid dat het stellen van zekerheid wordt gelast, kortom met name al hetgeen is geregeld in Boek III, Titel 4, Afdeling 2 Rv.

Artikel 7

Dit artikel bevat de tweede hoofdpijler waarop het Verdrag rust, te weten een regeling inzake de competentie van de rechter om van het bodemgeschil kennis te nemen. Ook deze bepaling is de uitkomst van een compromis. In de meeste landen, waaronder Nederland, kan de hoofdvordering aanhangig worden gemaakt bij de rechtbank binnen welks rechtsgebied het beslag is gelegd (art. 767 Rv.), indien geen andere Nederlandse rechter bevoegd is ten aanzien van het bodemgeschil. In andere landen, met name Frankrijk, is evenwel het beslag leggen op zich zelf niet voldoende om jurisdictie te funderen. Daarvoor is tevens een zekere band met Frankrijk nodig, bij voorbeeld het feit dat de gedaagde woonplaats in Frankrijk heeft. Voor Frankrijk was dan ook een regeling die in het algemeen slechts het «forum arresti» (de bevoegdheid van de *beslagrechter* enkel op grond van het beslag ten aanzien van het bodemgeschil) zou inhouden, onaanvaardbaar.

Het bedoelde compromis ligt in het *eerste* lid besloten. De Staten die het forum arresti kennen, mogen dit behouden: indien de interne wet de beslagrechter bevoegd verklaart ten aanzien van het bodemgeschil, kan de hoordvordering bij deze rechter aanhangig worden gemaakt. In Staten wier interne wet dit forum niet heeft aanvaard, kan ingevolge het eerste lid het bodemgeschil aanhangig worden gemaakt, indien zich één der onder a) tot en met f) bedoelde gevallen voordoet. Dit betekent, dat de desbetreffende Staten – met name Frankrijk – door het Verdrag te bekrachtigen de verplichting op zich hebben genomen, de bevoegdheid van de eigen rechter in deze gevallen te verzekeren. Wat Frankrijk betreft houdt dit zelfs een verruiming in ten opzichte van de situatie vóór de inwerkingtreding van het Verdrag voor dat land.

Het voorgaande wil zeggen, dat in geval van beslag op een schip in een *Nederlandse* haven het bepaalde onder a) tot en met f) niet van toepassing is, aangezien het Nederlandse recht reeds het bovenbedoelde forum arresti kent.

Naar geldend recht⁶ is in Nederland met het beslag onverbreekelijk de procedure tot van waardeverklaring verbonden. Ingevolge artikel 734 Rv. moet de eis tot van waardeverklaring worden gebracht voor de rechter die ten aanzien van de hoofdvordering bevoegd is. In geval van vreemdelingenbeslag (artikel 764 Rv.) dient de eis tot van waardeverklaring voor de beslagrechter te worden ingesteld (artikel 767 Rv.). Ingevolge artikel 7, *tweede* lid van het Verdrag zal de rechter die over de eis tot van waardeverklaring te oordelen krijgt, dienen te gelasten dat zekerheid wordt gesteld tot nakoming van een latere uitspraak van de rechter die bevoegd is ten aanzien van het bodemgeschil, en voorts een termijn vast te stellen waarbinnen de schuldeiser de zaak voor de bevoegde rechter aanhangig moet maken. Wanneer de verweerder woonplaats heeft buiten het rechtsgebied van de Staten die door het Executieverdrag van 1968 zijn gebonden, doet deze situatie zich in Nederland niet voor, omdat in die gevallen de beslagrechter ook bevoegd is ten aanzien van de hoofdvordering. Of dit anders is wanneer de gedaagde in een bij het Europese Executieverdrag van 1968 aangesloten Staat woont, is een vraag die moet worden beantwoord aan de hand van artikel 57 van dat Verdrag, dat voorrang geeft aan verdragen die voor bijzondere onderwerpen de rechterlijke bevoegdheid regelen. Het Verdrag van Brussel van 1952 kan als zulk een Verdrag over een bijzonder onderwerp worden aangemerkt.

Ook in het veel voorkomende geval dat beslag wordt gelegd ter zake van een geschil uit een overeenkomst waarin de bevoegdheid van een buitenlandse rechter is bedongen kan de beslagrechter een termijn vaststellen

⁶ Het is waarschijnlijk dat deze procedure met de invoering van de boeken 3, 5 en 6 van het nieuwe BW zal komen te vervallen.

waarbinnen het bodemverschil aanhangig moet worden gemaakt bij de gekozen rechter: dit is in het *derde* lid bepaald. In geval van een arbitrageclausule kan de schuldeiser volgens dit lid naar het scheidsgerecht worden verwezen.

Het *vierde* lid vormt een logische aanvulling op de voorgaande leden. Het bepaalt dat de gedaagde opheffing van het beslag of van de gestelde zekerheid kan verzoeken indien het bodemgeschil niet binnen de vastgestelde termijn bij de bevoegde rechter aanhangig is gemaakt.

Het *vijfde* lid, ten slotte, houdt in dat, wanneer de bepalingen van de Herziane Rijnvaartakte van 17 oktober 1868 (laatstelijk Trb. 1980, 8) van toepassing zijn, de eerste vier leden van dit artikel niet van toepassing zijn.

Artikel 8

Het *eerste* lid geeft de, hierboven reeds genoemde, hoofdregel dat het Verdrag van toepassing is op schepen met de vlag van een verdragsluitende Staat.

Ter zake van de vorderingen in de zin van artikel 1 kan volgens het *tweede* lid ook op schepen uit «derde landen» beslag worden gelegd. Met betrekking tot die schepen kan, ingevolge dit lid, tevens ter zake van andere vorderingen beslag worden gelegd, zo de wet van het land waar beslag wordt gelegd zulks toestaat.

Het *derde* lid maakt evenwel mogelijk dat de voordelen van het Verdrag aan de crediteur worden ontzegd in gevallen die geen wezenlijke verbondenheid met een der Verdragsstaten bezitten, namelijk in de gevallen dat het schip de vlag van een derde land voert of dat de schuldeiser zijn gewone verblijfplaats of zijn voornaamste vestiging niet in een verdragsluitende Staat heeft. Er is geen aanleiding om van deze mogelijkheid tot restrictieve toepassing van het Verdrag gebruik te maken.

Het *vierde* lid is van belang, wanneer de crediteur zijn gewone verblijfplaats of zijn voornaamste vestiging heeft in de verdragsluitende Staat waar het beslag wordt gelegd op een schip dat de vlag van deze Staat voert: in deze gevallen is volgens dit vierde lid het Verdrag niet van invloed op de nationale wet. Men denke bij voorbeeld aan een schip dat onder Nederlandse vlag vaart en waarop in Nederland door een hier gevestigd persoon beslag wordt gelegd.

Ingevolge het *vijfde* lid ten slotte, wordt een derde op wie de rechten van de oorspronkelijke schuldeiser door cessie of subrogatie zijn overgegaan, voor de toepassing van het Verdrag geacht dezelfde gewone verblijfplaats of voornaamste vestiging te hebben als de oorspronkelijke schuldeiser.

Artikel 9

Zie in verband met dit artikel, dat van belang is voor de vaststelling van de materiële reikwijdte van de Verdragsregeling, hierboven: blz. 6 en 9.

Artikel 10

Hiervóór merkten wij reeds op dat het wenselijk is, dat beide voorbehouden van artikel 10 voor Nederland worden gemaakt. Zie de artikelen 2 en 3 van het ontwerp van Rijkswet. Artikel 10 is op voorstel van de *Nederlandse* delegatie in het Verdrag opgenomen. Het gevolg van de voorbehouden is, dat de mogelijkheden die naar heersend Nederlands recht aan crediteuren ten dienste staan om in Nederland beslag op schepen te leggen, ná de bekrachtiging door het Verdrag niet worden beperkt ten aanzien van de zakenrechtelijke zeerechtelijke vorderingen die in artikel 1, eerste lid onder o, p en q zijn genoemd. Het is voor de continuïteit in de rechtspraktijk van belang dat Nederland de voorbehouden maakt.

Deze artikelen bevatten de gebruikelijke slotbepalingen. Ingevolge artikel 14, tweede lid, treedt het Verdrag voor het Koninkrijk zes maanden na de bekrachtiging in werking. Zie in verband met artikel 18, onder (a) en de positie van de Nederlandse Antillen, hieronder. Ten slotte zij gewezen op het feit dat zowel de Franse als de Engelse verdragstekst authentiek is.

Geen uitvoeringswetgeving nodig

Scheepsbeslag in de zin van het Verdrag onderscheidt zich niet, als was het een afzonderlijke vorm van beslag, van de middelen tot bewaring van recht bedoeld in de artikelen 721 en volgende van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering. Is geen andere rechter in Nederland bevoegd om kennis te nemen van vorderingen tot beslag en van waardeverklaring, dan staan de schuldeiser de bepalingen inzake het vreemdelingenbeslag ten dienste (artikel 764 en, voor de van waardeverklaring, artikel 767 Rv.). De hier genoemde algemene, alsmede nog andere bijzondere, wetbepalingen geven voldoende zekerheid, dat, waar nodig, naar Nederlands recht een rechter bevoegd is om de in artikel 4 van het Verdrag aan de nationale rechter toebedeelde taak te vervullen. Ook met betrekking tot de in artikel 7 van het Verdrag bedoelde bevoegdheid van de beslagrechter ten aanzien van het bodemgeschil ligt de bevoegdheid van de Nederlandse rechter reeds in het eigen recht vast. Immers, waar in het Nederlandse recht geen andere grondslag voor de bevoegdheid kan worden gevonden, is uit hoofde van de uitleg die aan artikel 767 Rv. wordt gegeven het forum arresti bevoegd. Dit subsidiaire karakter van het forum arresti, dat thans in het ongeschreven recht wortelt, zal in het nieuwe recht een wettelijke grondslag krijgen⁷.

Bij artikel 5 van het Verdrag zetten wij uiteen, dat het Nederlandse recht reeds in bevoegdheid ten aanzien van vorderingen tot opheffing van een scheepsbeslag in de zin van artikel 5 van het Verdrag voorziet. Ook op dit punt geeft het Verdrag geen aanleiding tot aanvulling van de Nederlandse wet.

In verband met revindicatoir beslag diene ten slotte, dat voor Nederland wordt voorgesteld een voorbehoud in de zin van artikel 10 onder (a) van het Verdrag te maken, zodat deze vorderingen van de toepassing van het Verdrag worden uitgesloten en evenmin reden tot uitvoeringswetgeving zijn.

De positie van de Nederlandse Antillen

De Regering van de Nederlandse Antillen heeft de wens te kennen gegeven dat het Verdrag mede voor haar land zal gelden en dat bij de bekrachtiging met betrekking tot artikel 10, onder a en b, dezelfde voorbehouden voor de Nederlandse Antillen gemaakt zullen worden als welke voor Nederland worden voorgesteld.

Voor de toepassing van het Verdrag is ook in de Nederlandse Antillen geen uitvoeringswetgeving noodzakelijk.

De Minister van Justitie,
J. de Ruyter

De Minister van Buitenlandse Zaken,
M. van der Stoep

⁷ Zie de ontwerp-artikelen 700, derde lid en 704 Rv. en het nieuwe artikel 767 Rv, ontwerp Invoeringswet Boeken 3-6 Nieuw B.W., Tweede Kamer zitting 1980-1981, 16 593, nrs. 1-2.